

Výuka krajinné ekologie na českých univerzitách

Krajinná ekologie je obor velmi mladý, svým vývojem a založením interdisciplinární. Jako vědní obor se začal rozvíjet teprve ve 2. polovině 20. století. V chápání a pojetí krajinné ekologie jsou mezi jednotlivými autory značné rozdíly, které vyplývají jednak z jejich rozdílného profesního vzdělání, jednak z odlišného filozoficko-metodologického přístupu ke krajině. Vedle zakladatelského biocentrického (ekosystémového) pojetí se uplatňuje rovněž polycentrický (geosystémový) přístup, při němž se věnuje rovnoměrná pozornost vzájemným vztahům mezi všemi složkami krajiny (Demek, 1999).

První učební text s názvem *Ekologie krajiny* vydal zakladatel brněnské geobiocenologické školy A. Zlatník (1975). V univerzitní výuce na pedagogických a přírodovědeckých fakultách se od počátku 80. let 20. století prosazoval geograficky a environmentálně zaměřený předmět *Nauka o krajině*. Příslušné učební texty mají společný geosystémový přístup ke studiu krajiny a procesů jejího vývoje a fungování (Němeček, 1982; Havrlant, Buzek, 1985; Demek, 1990). *Krajinná ekologie* jako učební předmět se přednáší na Přírodovědecké fakultě UK v Praze od počátku 90. let a postupně se prosadila na všech přírodovědeckých či biologických, zemědělsko-lesnických, zahradnických a environmentálních fakultách univerzit v ČR. V rámci doktorandského studia je na několika univerzitách akreditován studijní program *Aplikovaná a krajinná ekologie* se širokým interdisciplinárním zaměřením. Tomu odpovídá již větší počet a rozmanitost učebních textů vydaných k předmětu *Krajinná ekologie* (Kovář, 1993, 2008; Lipský, 1998, 1999; Demek, 1999; Mimra, 1995), dosud v jediném případě i s alternativním názvem *Geoekologie* (Buzek, 1997). Inovativní přístup představují učební texty k praktickým cvičením z krajinné ekologie (Kopp, 2001; Nováková et al., 2006). Další studijní podklady existují na webových stránkách řady kateder zajišťujících výuku předmětu *Krajinná ekologie*. Jsou to učební texty pro studenty, zpracované kompilačním způsobem na základě studia obsáhlé domácí i zahraniční literatury z oboru, bez aspirace na vytvoření nové krajinněekologické školy. Podle profesního zaměření se autoři učebních textů a vyučující přiklánějí buď k biocentrickému pojetí podle Formana a Godrona (1986), nebo ke geografickému geosystémovému pojetí (např. J. Demek, J. Kolečka). Na původní českou učebnici či vědeckou knižní monografii krajinné ekologie dosud čekáme.

Na základní předmět *Krajinná ekologie* navazuje větší počet specializovaných, aplikačně zaměřených předmětů: *Krajinné plánování, Metody v krajinné ekologii, GIS a DPZ*

Teaching Landscape Ecology at Czech Universities

Landscape ecology as a young interdisciplinary science has only developed during the last 60 years. Considerable differences exist in approaches to and the understanding of landscape ecology among individual authors. These arise either because of differing professional backgrounds or from individual diverse philosophical and methodological aspects. In addition to the foundation biocentric (ecosystem) concept, the polycentric (geosystem) one is also enforced (Demek, 1999).

The first Czech university textbook entitled *Landscape Ecology* was written in 1975 by Professor A. Zlatník who founded the Moravian geobiocenological school in Brno. The geographically and environmentally oriented subject *Theory of Landscape* (approximating Landscape Ecology) has been practised at the faculties of science and pedagogy in Czech universities since the 1980's. Corresponding textbooks are commonly influenced by a geosystematic approach to the landscape (Němeček, 1982; Havrlant, Buzek, 1985; Demek, 1990). Eventually, in the 1990's *Landscape Ecology* was established as an obligatory course in Faculties of Science, Environment, Architecture, Biology, Forestry, Agriculture and Gardening at most Czech Universities. At the best Czech Universities, Postgraduate (PhD) students can study landscape ecology as a scientific discipline in the accredited doctoral study programmes *Applied and Landscape Ecology* and *Physical Geography*, which are oriented towards *Geoecology*. Several diverse textbooks on landscape ecology and geoecology have been published in the last 16 years (Kovář, 1993, 2008; Lipský, 1998, 1999; Demek, 1999; Mimra, 1995; Buzek, 1997). An innovative approach for the younger scientific generation is represented by textbooks oriented at practical training in landscape ecology (Kopp, 2001; Nováková et al., 2006). An increase in study textbooks now exists in electronic form on the web-sites of competent university departments which are responsible for teaching landscape ecology. All textbooks are dedicated to university students and they are compiled from a great number of domestic and foreign publications. These have no ambition to create a new landscape ecological school, and an original Czech monograph or textbook on landscape ecology has still not been created.

Several more specialized and more practically oriented courses link up with the basic course in Landscape Ecology: These include, *Landscape Planning, Landscape Architecture, Methods in Landscape Ecology, GIS and Remote Sensing in Landscape Ecology, Applied Landscape Ecology,*

v krajinnej ekológii, Krajinná architektúra, Užitá krajinná ekológia a celá rada prakticky orientovaných inženýrských predmetů, jako Územní plánování, Pozemkové úpravy, Revitalizace a úpravy vodních toků, Protierozní ochrana, Hrazení bystřin či Obnova venkova. Krajinná ekologie je teoretickým základem všech dílčích oborů krajinného plánování, tvorby a ochrany krajiny. Také k nim byla vydána řada nových učebních textů (např. Kubeš, 1996, 1997; Nepomucký, Salašová, 1996; Sklenička, 2003 a další).

Zdeněk Lipský

Urban and Land Use Planning, Land Consolidation, Revitalization of River Systems, and Erosion Control, etc. Landscape ecology encompasses the theoretical foundation for all the partial subdisciplines of landscape planning, such as landscape management and protection. Additionally, several generalized textbooks dealing with landscape planning have also been published (e.g. Kubeš, 1996, 1997; Nepomucký, Salašová, 1996; Sklenička, 2003, etc.).

Zdeněk Lipský

8. medzinárodné sympóziu o problematike ekologického výskumu krajiny / 8th International Symposium on Problems of Landscape Ecological Research, October 3 – 7, 1988, Zemplínska šírava. Institute of Experimental Biology and Ecology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava, Czechoslovakia. 1. F. B. Golley, I. Daubner, M. Ružička, R. Mati, I. S. Zonneveld. 2. G. Merriam, I. S. Zonneveld, S. M. ten Houte de Lange. 3. X. Duning, F. B. Golley, A. Richling, G. Haase, P. Janssens, O. Bastian, M. G. Turner. 4. Recepčia / Reception M. Ružička, J. Brandt. Foto: / Photo: T. Hrnčiarová

1

2

3

4

